

Sumerit ja Raamattu: luominen, vedenpaisumus, Baabelin torni

SUMERIEN MYTOLOGIA JA KOSMOLOGIA

Sumerien alkuperä	2
Raamatullinen kosmologia, kosmogonia ja maailmankuva sumereilta peräisin.....	2
Litteä maa ja kiinteä taivas ympärillään ääretön meri.....	3
Raamatun luomistekniikka sama kuin sumerien teologiassa.....	4
Raamatun 10 valtavan pitkäikäistä sukupolvea ennen vedenpaisumusta on sumereilta otettu kertomusmotiivi.....	5
Raamatun vedenpaisumuskertomus ja sumerien/babylonialaisten vedenpaisumus.....	5
Arkin kaltaista alusta ei olisi voitu tehdä ja se olisi ollut merikelvoton.....	6
Sumerien pyhä avioliitto ja kuoleman jälkeisen elämän toivo.....	7
Dumuzi, israelilaisnaisten lempijumala.....	8
Sumerien tuonela, enteet ja kuolleiden nostattaminen sekä Vanha testamentti.....	8
Sijaiskärsimys, kuolema, tuonelaan astumien ja ylösousemus kuolleista.....	9
Baabelin torni, onnellinen kulta-aika ja kielten sekoitus sumerilaisten kertomusmotiiveista.....	10

© Timo Tiainen

12.11.2006

Tutkielman käyttö ja levitys vapaata tekijänoikeuden puitteissa. Lainattaessa lähde mainittava.

Yhteydenotot: <http://www.argumentti.fi/palaute.php>

Aluksi esittelen joitain perustietoja sumerilaisista ja heidän historiastaan ja kulttuuristaan taustaksi kiintoisille uskontotieteellisille vertailuille sumerilaisen uskonnon, elämäkäsityksen ja kosmologian sekä Raamatun välillä. Näytän, kuinka sumerilainen henkinen perintö on talletettu Raamatun maailmankuvaan, kosmologiaan, useisiin kertomusmotiiveihin ja uskonnollisiin käsityksiin aina luomisesta ylösousemususkoon – jumalan kolminaisuutta myöten. Israelilaiset ja edelleen kristityt omaksuivat sumerilaisen teologian saavutukset ja muotoilivat niitä vain hengeltään ja moraaliltaan sopimaan omaan monolatriis-monoteistiseen Jahve-uskoonsa sekä Jeesusteologiaansa. Monoteistisen universaalijumalan oppi on puolestaan lainaa faraiden Egyptin teologiasta, jonka ilmapiirissä Mooses eli ja josta Mooses sai idean Jahve-uskontoon. Monolatria tarkoittaa, että vain yhtä jumalaa saa palvoa, mutta muiden jumalien olemassaoloa ei kielletä. Monoteististä teologiaa kehittyi myös Assyrian uskonnossa (”Assur on ainoa tosi jumala”) sen suurvaltakaudella, vaikka käytännön uskonnonharjoitus Assyriassa ei johtanutkaan monoteistiseen uskoon.

Hakusanoja: **sumerit, sumerien, Raamattu, maailmankuva, kosmologia, kosmogonia, vedenpaisumus, Nooan arkki, Baabelin torni, luominen, ylösousemususko, uskonto, jumalat, teologia, Inanna, myytit, mytologia, assyriologia, kulttuurihistoria**

Sumerien alkuperä

Neljännän esikristillisen vuosituhannen lopulla (n. 3500 – 2000 eaa.) Kaksoisvirtain maahan Eufraatin ja Tigrisin laaksoon saapui kansa, jota kutsutaan sumerilaisiksi. He olivat ensimmäinen korkeakulttuurin luonut kansa Kaksoisvirtainmaassa. He keksivät ensimmäisinä kirjoitustaidon (vain egyptiläiset voivat kilpailla sumerilaisten kanssa siltä osin), eli nuolenpääkirjoituksen. Nimi Sumeri perustuu siihen, että akkadilaisissa dokumenteissa sumerilaisten historiallisella ajalla kansoittamaa maata nykyisen Irakin eteläosissa kutsutaan Sumeriksi. Sumerien alkuperästä on väitelty ja kiistelty tutkijoiden parissa paljon, mutta ilmeisesti he saapuivat Kaksoisvirtain maahan Dijala- jokivartta pitkin mahdollisesti *Turkestanista* (Nyberg, Salonen). Sumerin kielen alkuperä on myös epävarma eikä se kuulu mihinkään tunnettuun kielikuntaan. Sumerit näyttävät kuuluvan niin sanottuun itäisen Välimeren rotuun (Salonen). Sumerien kulttuuri ja valtakausi alueella kaupunkivaltioiden ja laajempien valtiomuodostelmien muodossa kesti noin tuhat vuotta, kunnes he hävisivät sotilaallisesti ja poliittisesti Kaksoisvirtainmaahan tunkeutuneille seemiläisille kansoille ja sulautuivat niihin häviten kansana historian hämäriin – mutta heidän nerokas kulttuurinsa ja uskontonsa ei hävinnyt, vaan tulokaskansat omaksuivat sumerien henkisen perinnön ja säilyttivät sen. Ja niin tekivät *israelilaisetkin* kirjoittaen Raamattuunsa sumerien teologian ja mytologian luomukset, sovitellen niitä vain omaan monolatriis-monoteistiseen Jahve-uskoonsa sopiviksi.

Sumerit kehittivät rakennustaitoa, sodankäyntiä, hallintoa, matematiikkaa ja kirjallisuutta merkittävästi (vaikkakin heidän useimmat käsityksensä olivat varsin myyttisiä ja taikauskaisia, tosin heillä oli joitain ihan kelvollisia lääkkeitä eräisiin vaivoihin). 60-lukujärjestelmä eli seksagesimaalisjärjestelmä on sumerien kehittämä ja se on käytössä meillä edelleen: jaamme tunnin 60 minuuttiin ja minuutin 60 sekuntiin ja ympyrän me jaamme vieläkin 360 asteeseen.

Ensimmäinen sumerien kuningas, josta on historiallisia tietoja, on Kisin kuningas *Mesilim* n. vuoden 2600 eaa. tienoolta. Häntä vanhemmalta ajalta on vain arkeologisia, ei kirjallisia tietoja. Kirjoitustaito kehittyi täysin maallisista syistä – taloudellisten motiivien tähden, sillä temppelien pappien täytyi kyetä jotenkin kokoamaan tietoa maksetuista veroista ja niinpä sumerien papit kehittivät kirjoitustaidon. Verokuitit ovatkin ensimmäisiä kirjoituksia n. vuoden 3000 tienoolta eaa. (kirjoitus oli ensin kuvakirjoitusta ja samalla kuitenkin sanamerkkejä, kunnes kirjoitus fonetisoitui koska haluttiin kirjoittaa myös henkilöiden nimiä ja kirjoitus kehittyi tavukirjoitukseksi sanakirjoituksen ohella).

Sumerien maailmankäsitys oli täysin *teokraattinen*: kunkin paikkakunnan jumala hallitsi kaupunkivaltiota varsinaisena kuninkaana ja omisti maat, ihmiset ja kaiken. Temppelein kaksi tehtävää olivat kultti ja talous ja temppeleli olivat sumereille erittäin tärkeitä – tosin myöhemmin tämä kirkon ja valtion harmonia rikkoutui ja palatsi etäännytti temppeleistä.

Raamatullinen kosmologia, kosmogonia ja maailmankuva sumereilta peräisin

On erittäin tärkeää havaita, miten Raamatun kosmologian, kosmogonian juuret palautuvat täysin selkeästi sumerien korkeakulttuurin henkiseen perintöön, jonka sumerien seuraajat, seemiläiset kansat, Kaksoisvirtain maassa säilyttivät ja jonka myös israelilaiset omaksuivat ymmärtääksemme miten raamatullinen maailmankäsitys on erottamattomasti ja läheisesti sidoksissa muinaisitämaiseen sumerilaiseen ja heidän seuraajakansojensa maailmankäsitykseen.

Tämä keskeinen havainto, joka on itämaisen kirjallisuudentutkimuksen sekä assyriologian kiistatun tutkimustulos, osoittaa ei vain sitä, että *sumerien maailman- ja elämäkatsomus oli myyttinen ja*

myyttiseen muotoon puettu, vaan myös sen, että *raamatullinen maailmankäsitys on myyttinen*: so. epätieteellinen ja virheellinen sekä vanhentunut (se oli vanhentunut jo VT:n nuorimpien traditioiden ja UT:n aikaan, mutta silti Raamatun kirjoittajat eivät luopuneet siitä, vaikka parempaa tietämystä olisi ollut tarjolla varsinkin kreikkalaisilla oppineilla). Nämä tosiasiat vapauttavat meidät konservatiivis-fundamentalististen kristittyjen suosimasta *anakronismista* Raamatun tekstien tulkinnassa. Toisin sanoen sen selitysoptillisesti ja historiallisesti kestävämmän oletuksen, että Raamatusta löytyisi modernia tähtitieteellistä tietoa, jopa kopernikaaninen maailmankuva.

Sumerien myytit ovat vaikuttaneet myöhempien kansojen kirjallisuuteen ja uskomuksiin erittäin vahvasti. Hyvin selvästi vaikutus näkyy Vanhassa testamentissa ja sen kertomuksissa: luominen, syntiinlankeemus, vedenpaisumus, Nooan arkki, Baabelin torni ja kielten sekoitus jne. Sumerit etsivät elää ja kuolemanjälkeistäkin elää. Ylösnousemususkonto on samoin jo sumerien luoma. Myös antiikin klassisten teoksien välityksellä sumerien kertomukset ovat välittyneet länsimaalaisille.

Sumerien kosmologia, heidän oppinsa maailmankaikkeuden alusta, rakenteesta ja todellisuuden olemuksesta on teologiien ja metafysiikkojen mielikuvituksen luomus, myyttinen sekä varsin helpolla tavalla kosmologiset kysymykset ratkaisevaa toiveajattelua. Sumerien myyttinen kosmologia luoja-jumaliseen ja heidän suunnitelmiseen ja lakeineen on pintapuolinen keino selvittää kaikista vaikeuksista (kuten professori Armas Salonen toteaa teoksessaan *Sumeri ja sen henkinen perintö*, s. 60-63). Sumerit eivät pystyneet luoman systemaattista filosofiaa kreikkalaisten tavoin (kuten eivät heprealaisetkaan), mutta silti **sumerien oppijärjestelmä on perusta koko muinaisajan Lähi-idän kansojen ajattelulle**. Sumerien oppeihin uskoivat lähes kaikki kansat muinaisessa Lähi-idässä, ja niin tekivät israelilaiset kirjakokoelmassaan Vanhassa testamentissa vain vähän muunnellen sumerien oppeja *Jahve-uskonsa hengessä*, kuten (Salonen, s. 60).

Litteä maa ja kiinteä taivas ympärillään ääretön meri

Sumerien maailmankäsityksen mukaan universon tärkeimmät osat ovat taivas ja maa. Maa on *litteä kiekko, pyöreä laatta*. Taivas on ontto, tyhjä avaruus ja sen ylä- ja alaosassa on *kiinteä holvimainen pinta*. Taivaan ja maan välillä on *lil*, joka on ilma, henkäys, tuuli laajeten ja liikkuen (eräänlainen ilmakehä). Taivaankappaleet kuten Aurinko luotiin samasta aineesta kuin *lil*, mutta niillä oli valovoima, kirkkaus lisäominaisuutenaan. Tätä taivas-maata *ympäröi ääretön meri* kaikkialla ja sen meren keskellä maailmankaikkeus on *liikkumattomana*. Tämä kosmologinen malli oli sumereille selviö ja selviö se oli heidän seuraajilleenkin, myös israelilaisille. Sumerien teologiien ja ajattelijoiden mukaan alussa oli alkumeri (sitä ei pohdittu mistä ja miten se alkumeri oli tullut), joka oli kaiken liikkeelle paneva voima.

Alkumereen luotiin taivas-maa niin että litteän maa-kiekon päällä oli holvimainen eli kiinteä taivas, joka oli kiinteästi maassa kiinni. Niiden väliin luotiin liikkuva ja laajeneva *lil* eli ilmakehä. Kun *lil* oli erottanut toisistaan taivaan ja maan kun siitä oli luotu kaikki taivaankappaleet, luotiin seuraavaksi kasvit, eläimet ja ihminen lopuksi (nainen luotiin miehen kylkiluusta). Hakemattakin tämä kaikki muistuttaa selkeästi Vanhan testamentin luomiskertomuksia. Genesiksen papillisen luomiskertomuksen (1 Ms.1 luku) israelilaiset mitä ilmeisimmin laativat sumerilaisten oppeja muokaten oman uskontonsa monolatrinen ja monoteistisen hengen mukaiseksi (monoteismi puolestaan on egyptiläistä alkuperää ja sieltä lainattua vaikutusta).

Heprealaisista poiketen sumereilla oli suuri pantheon, tuhansista kuolemattomista jumalista koostuva jumalmaailma, joka ohjasi ja ylläpiti asioita maailmassa. Mitään muuta vaihtoehtoa eivät

sumerien ajattelijat keksineet ja tätä jumalmaailmaa he pitivät selviönä – aivan kuin heprealaiset, jotka eivät osanneet keksiä mitään muuta kuin uskonnollisen selityksen maailmalle ja sen ilmiöille.

Mutta myös VT sisältää mainintoja muista jumalista (joiden olemassaoloa ei kielletty) ja jopa jumalien kokouksesta, jossa Jumala on ylin samoin kuin mainintoja Herrasta jumalien Jumalana – täysin sumerilaisen teologian hengessä, sillä sumerienkin mukaan jumalilla oli neuvosto, pantheonin johdossa oli jumala, jota kaikki toiset jumalat pitivät kuninkaana. Tämä sumerien teologia elää VT:n teologiassa.

Raamatun luomistekniikka sama kuin sumerien teologiassa

Raamatun papillisen luomiskertomuksen mukaan luominen tapahtui sanan voimalla: Jumala sanoi ja asia tapahtui heti. Ei tämäkään ole mikään raamatullinen uniikki erityispiirre. Sumerien teologian mukaan luomisvoimana ja luomisvälineenä oli jumalan sana (*inim-dingira*). Tästä luomiskäsityksestä tuli uskonnollinen oppi kaikkialla Lähi-idässä suorastaan, ja meille se on säilynyt Raamatussa. Luoja-jumalan tarvitsi siis vain tehdä suunnitelmansa ja sanoa sana, kuten luotavan asian nimi niin se tuli tehdyksi saman tien. Todennäköisesti tämä luomistekniikka sai esikuvan sumerien sosiaaliteokraattisesta yhteiskuntamallistaan, jossa pappisruhtinas *ensi* ja lopulta kuningas *lugal* sai kaiken haluamansa sanomalla vain sanansa. Jos maallinen vallanpitäjä pystyi siihen, niin tottahan toki jumalatkin pystyvät samaan. Sumerit uskoivat jumalten (*dingir* = jumala) toimivan kuten ihmiset toimivat – mikä ajattelu on tuttua myös VT:stä.

Sumerit päättelivät, että koska ihmisten maailmassa maat, kaupungit, rakennukset ja pellot raunioituvat ja tulevat käyttökelvottomiksi, jos niistä ei huolehdi, niin sen tähden pitää jumalien olla huolehtimassa ja ylläpitämässä maailmaa ja sen eri ilmiöitä. Tämä oli paras ja ainoa käsitys, mihin sumerit pystyivät ja sama ideahan jumalan ylläpitävästä roolista esiintyy Raamatussa. Esitieteelliselle ihmiselle ajatustapa on tietysti helppo tapa ratkaista ongelmat kun maailmasta ei tiedetä paljoakaan eikä ole keinoja hankkia tietoa.

Sumerien teologia ei löydy mistään systemaattisesta teologisesta kirjakokoelmasta, vaan se on ennallistettu suuresta joukosta myyttejä, joiden kirjoittajat olivat pappien ajatuksia arkipäivän esimerkkien avulla ihmisille esitteleviä ja mielikuvituksella leikitteleviä runoilijoita eikä loogisia ajattelijointa. Kosmologiset toteamukset esiintyvät usein myyttisten ja eepisten runojen aloituksena. ”*Gilgames, Enkidu ja manala*” -eepoksen alussa kuvatussa kosmologiasta ilmenee, että

- a) taivas ja maa ovat kiinteästi kiinni toisissaan
- b) jumalia oli olemassa ennen kuin maa ja taivas erotettiin toisistaan
- c) kun taivas oli erotettu maasta, kanto taivaan jumala *An* taivaan pois ja ilman jumala *Enlil* kanto maan (verrattavissa Raamatun Genesiksen kertomukseen 1:6-8, jossa Jumala sanoo, että tulkoon taivaanvahvuus erottamaan vedet vesistä ja Jumala teki taivaanvahvuuden erottaen taivaanvahvuuden alla olevat vedet taivaanvahvuuden/taivaankannen päällä olevista vesistä).

Taivas ja maa ovat siten alkumeren tuote, kuten on nähtävissä myös Genesiksen papillisesta luomiskertomuksesta (siinähan alkuvesi, kaaosvesi, peittää kaiken alussa). Aurinko eli *Utu* nousi sumerien mukaan aamuisin suuresta vuoresta ja kierrettyään kaukaisten maiden yli aurinko ylitti aavan meren ja illalla laski manalaan lännen vuoren kautta. Utu oli armahtavainen jumala, jonka puoleen vaaroihin joutuneet kääntyivät.

Raamatun 10 valtavan pitkäikäistä sukupolvea ennen vedenpaisumusta on sumereilta otettu kertomusmotiivi

VT väittää alkukertomuksissaan ihmisten elämään uskomattoman kauan, monia satoja vuosia, jopa yli 900 vuotta. VT:ssä näitä superpitkäikäisiä sukupolvia on kymmenen ennen vedenpaisumusta. Tämä VT:n myyttinen alkuhistoria on vain sovellutus ja lainavaikute sumerien myyttisestä ihmiskunnan historiasta, jonka mukaan ennen vedenpaisumusta eli kymmenen kuningasta, jotka hallitsivat yhteensä 120 saria, mikä tarkoittaa 432 000 vuotta. Tämä *sumerien traditio on tuhat vuotta vanhempi kuin VT*, joten sumerien kertomuserinne on ehdottomasti alkuperäistä ja vanhempaa ja Raamatun kirjoittajat ovat lainanneet ja jonkin verran muokanneet sumerien myyttisiä kertomuksia. Jumalat olivat määränneet nuo kymmenen kuningasta tehtäviinsä ja heistä viimeinen on sumerien Nooa, eli *Ziusudra*, vedenpaisumuksen sankari.

Sumerit koettivat *vain tehdä muinaisen historian mielenkiintoiseksi* tarumaisilla mahdottoman pitkään hallinneilla kuninkailla ja samaa satuperinnettä he jatkoivat maailman peittäneen vedenpaisumuksenkin osalta – konservatiivikristityt vain ovat ottaneet nuo mielikuvitukselliset kertomukset todesta kirjaimellisena historiana ja koettavat epätoivoisesti ”todistaa” ns. tulvageologiallaan (joka on pseudotiedettä) vedenpaisumuksen historialliseksi.

Raamatun vedenpaisumuskertomus ja sumerien/babylonialaisten vedenpaisumus

Genesiksessä olevat kaksi keskenäänkin ristiriitaista vedenpaisumuskertomusta ovat kaikkein eniten babylonialaisten rinnakkaiskertomuksien kaltaisia (Babyloniasta tunnetaan useita vedenpaisumustarinoina). Babylonialaisten ja VT:n vedenpaisumustarinat ovat vanhimpia (useilla muillakin kansoilla on tarinoita tuhotulvista). Babylonialaisten kirjoitukset ovat kuitenkin paljon vanhempia kuin heprealaisten kirjoitukset. Keski-Babylonian pääkaupungista Nippurista on löytynyt 3. ja 2. esikristillisen vuosituhannen vaihteesta sumerilainen inskription. Gilgamesh ja Atrahasis-legenda ovat 2. vuosituhannen puolivälistä (ne antoivat kreikkalaiselle Berossokselle aiheen hänen vedenpaisumustarinansa).

Eroina VT:n ja babylonialaisten tarinoiden välillä on tietysti yksijumalisuus heprealaisen uskonnon hengessä, kun taas babylonialaiskertomuksissa koko jumalneuvosto oli toimeenpanemassa tuhotulvaa. Kuitenkin loppujen lopuksi sumerien kertomuksen ja Gilgamesh-epoksen mukaan Enlil on varsinainen tulvan aiheuttaja. Vaikka kristityt ovat koettaneet kaivaa esiin mielestään ”huomattavia” eroja VT:n ja sumero-babylonialaisten vedenpaisumuskertomuksien välillä niin kuitenkin sumerien ja babylonialaisten vedenpaisumuksen syy ei ole ”jumalten päähänpisto” vaan aivan kuten VT:n mukaan ihmisten synty. Atrahasis-legenda esittää aivan Genesiksen 6. luvun alkua muistuttavasti, että lisääntynyt ihmiskunta oli käynyt meluisaksi ja häiritsi Enlilin unta. Enlil koetti vitsauksilla rauhoittaa ihmiskuntaa mutta se ei tehonnut ja niinpä hän päätti tuhota ihmiskunnan, joka vain lisääntyi ja kävi aina vaan meluisammaksi. Enlil oli ankara, niin syntisen kuin hurskaan oli kuoltava. VT:n mukaan (vulkaaninen vuorenjumala) kostonjumala Jahve päätti tuhota ihmiskunnan rangaistustuomiona syntiselle ihmiskunnalle, jonka luomista hän katui (toisaalla Raamatussa kuitenkin väitetään, ettei Jumala kadu).

Sekä sumerien vedenpaisumussankari että VT:n sankari Nooa olivat hurskaita samoin kuin Gilgamesh-epoksen sankari. Sumero-babylonialaisissa tulvatarinoissa sankari sai tiedon tulvasta unessa eikä etsikkoaikaa annettu ihmiskunnalle – molemmat yksityiskohdat poikkeavat VT:n

kertomuksista ja selittyvät heprealaisten jumalakäsityksistä käsin. Mutta Atrahasis-legendassa ihmiskuntaa varoitettiin toistuvasti etukäteen tuhotulvasta edeltävillä vitsauksilla, mutta Enlilin varoituksista ei piitattu.

Arkin kaltaista alusta ei olisi voitu tehdä ja se olisi ollut merikelvoton

Arkin mittasuhteet kerrotaan Gilgamesh-epoksessa ja VT:ssä tarkasti ja sekä babylonialaisten että VT:n arkki oli laatikon muotoinen (babylonialaisilla arkki oli noin 4 kertaa isompi kuin heprealaisilla). Kerroksia on myös enemmän babylonialaisessa arkissa. Minkälaisia laivoja sitten 3. ja 2. esikristillisen vuosituhannen vaihteessa todellisuudessa rakennettiin? Siitä meillä on yksityiskohtaiset tiedot, sillä on säilynyt paljon laivanrakennusasiakirjoja tuolta kaudelta ja tuolta seudulta (telakka-asiakirjoja siis). Noiden telakkadokumenttien mukaan suurimmat laivat tuohon aikaan olivat noin *14 metriä pitkiä*, noin *4-5 metriä leveitä*, keula ja perä saattoivat olla 6 metrin korkeudella. Suurimmat kuutiotilavuudet laivoilla olivat hieman yli 30, eli noin *10,7 rekisteritonnia*. Vasta vuoden *500 eaa.* vaiheilla tekniikka oli kehittynyt sen verran, että voitiin rakentaa *hieman yli 16 rekisteritonnia* vetoisuudeltaan olevia aluksia. On näin ollen peräti epätodennäköistä, että tuon ajan ihmiset olisivat yhtäkkiä osanneet rakentaa **19 876 rekisteritonnin** vetoisen jättiarkin VT:n mittojen mukaan tai jopa 76 300 rekisteritonnia vetävän arkin babylonialaisten tarinan mukaan.

Sitä paitsi noissa tuon ajan n. 11 rekisteritonnin aluksissa oli kölit ja kaaripuut ja ne olivat merikelpoisia, toisin kuin laatikkomainen arkki, jota ei voitu mitenkään ohjata. Nooan arkin ja babylonialaisten tarinoiden kaltaiset **laatikkomaiset kölittömät arkit olisivat hajonneet samantien** merenkäynnissä. Selvästikään VT:n Jumala kuten sumerienkin jumalat olivat tietämättömiä laivanrakennuksen realiteeteista. Nämä seikat jo – lukuisten muiden luonnontieteellisten tosiasioiden kanssa – osoittavat niin Raamatun vedenpaisumuskertomuksen kuin sitä paljon vanhemmat sumerien ja babylonialaisten kertomukset mielikuvituksen tuotteiksi vailla todellisuuspohjaa.

Sitä paitsi Raamatun pappiskirjaan sisältyvän vedenpaisumustarinan mukaan tulva kesti **vuoden ja 11 päivää** kun taas toisen, ristiriitaisen tulvakertomuksen (jahvistinen lähde) vedenpaisumus kesti **vain 61 päivää** – kumpi siis on se ”historiallinen” totuus, sillä molemmat eivät voi olla samaan aikaan tosia? Sumerien kertomuksen mukaan vedenpaisumus kesti 7 päivää ja 7 yötä. VT:n maininta Araratin vuorista arkin pysähdyspaikkana tulee assyrian kielisestä nimestä Urartu, joka tarkoittaa koko nykyisen Armenian aluetta (oletus, että kyse olisi Turkissa sijaitsevasta Araratin kaksihuippuisesta sammuneesta tulivuoresta on nuori traditio, joka sai alkunsa 200-300 –luvulla jaa. kun Araratin seudun ihmiset omaksuivat kristinuskon).

Tulvan lopuksi sekä Gilgamesh-epoksen sankari Utnapistim (”koittaessa seitsemännen päivän”) että VT:n Nooa laskevat lintuja ulos. Utnapistim laski ulos ensin kyyhkysen, joka palasi kohta ja sitten pääskysen, joka palasi samoin ja sitten variksen, joka ei palannut. Tämän jälkeen Utnapistim tuli arkista ulos ja uhrasi jumalille. Nooa laski ulos ensin korpin, ja kun korppi ei palannut takaisin kyyhkysen ja sitten vielä kaksi kyyhkystä 7 päivän välein.

Lopputulokset vertailusta on Armas Salosta lainatakseni, että babylonialaisissa vedenpaisumuskertomuksissa ja toisaalta Raamatun vedenpaisumuskertomuksissa ”luuranko” on sama, mutta ”liha ja veri, ennen kaikkea kertomusta elähdyttävä henki on eri” (Salonen, emt. s. 134). Heprealaiset ovat muokanneet babylonialaisten kautta sumereilta kopioimansa vedenpaisumuskertomuksen oman monoteistisen Jahve-uskontonsa hengen ja moraalikäsitteiden

mukaiseksi (silti keskenään ristiriitaisiksi kahdesta eri lähteestä peräisin olevaksi tarinaksi samasta epähistoriallisesta tapahtumasta, joka on puhtaasti myyttinen).

Heprealaiset keksivät teologisena uutuutena ja sovellutuksena lainaamalleen vedenpaisumus-kertomukselle *moraalisen sisällön*, eli syntisten rankaisemisen ja lisäksi tuhotulvasta tehtiin ankara moraalinen opetus jälkipolville varoitukseksi. Vedenpaisumuksesta tehtiin Jahven ihmeteko ja myös voimannäytös, koska naapurikansojen jumalillakin oli sellainen esitettävänä (babylonialaisten jumalat olivat eripuraisia, toisiaan kohtaan kieroilevia, pelkäsivät tuhotulvan vesiä ja riitelivät sekä valehtelivat lopuksi ja kokoontuvat karpästen tavoin uhrin luokse).

Sumerien pyhä avioliitto ja kuoleman jälkeisen elämän toivo

Sumerien teologian mukaan alussa olleesta alkumerestä, jumalatar *Nammusta* syntyi kosminen vuori, toisiinsa kiinni kasvaneet taivas ja maa, missä maa oli pohja ja taivas vuorenhuippu. Sumerit katsoivat, että taivas ja maa ovat ihmismuotoisia jumalia: taivas *An* on mies ja maa *Ki* on nainen ja heidän yhtymisestään syntyi ilman jumala *Enlil*. Niinpä hieros gamos eli pyhä avioliitto oli keskeinen seremonia sumerien uskonnossa, jossa pappisruhtinas tai valtion kuningas *Dumuzin* eli Inanna-jumalattaren rakastetun ja kuninkaallisen paimenen edustajana sekä Inannaa edustava papitar viettivät häitä: tämän pyhän avioliiton seurauksena hallitsija muuttui Dumuziksi ja sai toivoa kuolleista herättämistä. Hallitsija saattoi luvata seurueelleenkin toivoa kuolleista herättämisestä.

Sumerit olivat hyvin hurskaita ihmisiä eivätkä unohtaneet uhraamista jumalilleen eivätkä rukoilemista pyytäen siunausta ja menestystä jumalilta töilleen. Oikea mysteerioiden salaperäisyys oli kietoutunut sumerien suuresti kunnioittamien, rakastamien ja pelkäämien maan, siitoskyvyn, synnytyksen, kuoleman, hävityksen ja ylösnousemuksen jumalien palvonnan ympärille. Inanna äitijumalatar Magna Materin ominaisuudessa oli kaikkialla sumerien kulttuuripiirissä palvonnan kohde eri nimillä. Sumereilla oli myös paholaisen, saatanan, alkumuoto *Nergal*, joka oli keskikesän kuumen auringon sekä manalan pelottava valti, jonka nimeäkään sumerit eivät rohjenneet lausua, koska pelkäsivät joutuvansa hänen kanssaan tekemisiin. Nergal oli alun perin paimen ja maanviljelyn jumala, josta kehkeytyi lisäksi sodan ja ruton jumala.

Inanna eli taivaan herratar oli suurin sumerin khtoonisista jumalista ja sumerien teologit yhdistivät Inannan korkeimpaan jumalaan Aniin (Taivaaseen). Inanna samastettiin Venukseen ja babylonialaisille Inanna oli *Istar* niminen jumalatar, taivaan kuningatar, millä nimellä hän esiintyy myös VT:ssä.

An on personoitu taivas, jonka tunnus on tähti. An on transsendentti, yliaistillinen, ylimaallinen istuen valtaistuimellaan saavuttamattomissa korkeimmassa taivaassa. Hän oli rukouksen kohde luojana, taivaan kuninkaana ja ihmisten kohtaloiden säätäjänä. Vielä seleukidien aikaankin Ania palvottiin maan eli Kin kanssa vanhimpana jumalparina. *Enlil* kuului maailman luojiin (sananmukaisesti Herra Ilma) ja oli Anin jälkeen suurin jumala. Enlilillä oli kohtalon taulut ja hän oli myrskyn herra, mutta myös huolehtiva ja hyvä isä, sumerien eli ”mustapäisten” paimen. Kun An oli muuttunut jopa abstraktioksi oli Enlil käytännössä sumerien korkein jumala. Enlil oli pelätty ja ankarin jumalista tarpeen vaatiessa. Viisas alkumeren jumala Enki oli hyväntahtoinen herra, viisauden jumala hän myös oli ja opetti ihmisille kaikki ammattitaidot. Enki tahtoi vain ihmisten parasta. Juuri Enki oli se jumala, joka tahtoi pelastaa ihmiset vedenpaisumuksen tuhosta kertomalla tulevasta tuhosta *Ziusudralle*, sumerien Nooalle, että tämä pelastuisi arkin avulla. Veden herrana Enki hallitsi elämän vettä, jolla on parantava ja demoneita karkottava voima.

Tavallisimpia motiiveja sumerien myyteissä ovat kuolemanpelko, elämän etsiminen, manalan olosuhteet, kuoleman henkien manaaminen ja voittaminen loitsujen avulla. Usko kuolemanjälkeiseen elämään oli sumereille hyvin keskeinen. Myös sumerin käsitykset kuolemanjälkeisestä elämästä periytyivät sumereita seuranneille seemiläisille kansoille Kaksoisvirtain maassa ja sen ympärillä ja osaksi myös antiikin ajan maailmaan. Manalan uskottiin olevan ankarien jumalien rautaisilla laeillaan hallitsema paikka. Manala oli sumeriksi *kur-nu-gi-a* eli *maa, josta paluuta ei ole*. Ainoastaan jumalat pystyivät laskeutumaan manalaan ja palaamaan sieltä. Vain yli-ihmisille oli ylösnousemus mahdollinen (nämä käsitykset muistuttavat VT:n varhaisten traditioiden käsityksiä tuonelasta paikkana, josta ei ole paluuta ja josta vain jumala voi nostaa ylös elämään).

Oli kuitenkin niitäkin sumereita, jotka uskoivat parempaan tulevaisuuteen kuoleman jälkeen. He uskoivat Dumuzi-Inanna – uskontoon, jonka mukaan he saisivat ylösnousevan Dumuzin kanssa kerran nousta kuolleista. Kaulassa kannettavat talismaanit välittivät Dumuziin ja Inannaan uskoville jumalallisia, kuoleman voittavia voimia. Tämä usko lievitti heidän helvetinpelkoaan, joka oli piinannut Lähi-idän kansoja eikä se ole hävinnyt nykyäänkään kristinuskosta eikä islamista.

Dumuzi, israelilaisnaisten lempijumala

VT:ssä Hesekiel kuvailee naisten itkevän *Tammusta* ja VT:n nuorimmassa kirjassa Danielin kirjassa Tammus kuvataan naisten lempijumalaksi. Tammus on sumerilais-babylonialainen tunnettu jumala, joka on virheellisesti haluttu nähdä kasvillisuuden jumalana, johon liittyy luonnonmyytti elämän kuolemista ja heräämisestä eri vuodenaikoina. Babylonialaiset välittivät tämän myytin israelilaisille, joiden naisia se varsinkin miellytti.

On olemassa sumerien tekstejä, jotka osoittavat virheelliseksi tulkinnan Tammusista kasvillisuuden jumalana. Tärkein näistä sumerien myyteistä on ”*Inanna ja Bilulu*”. Tässä tekstissä aluksi valitetaan Dumuzia (jonka babylonialaiset muunsivat muotoon Tammuz). Myytissä rakkauden jumalatar Inanna oli mennyt juuri naimisiin Dumuzin kanssa ja kaipasi vuohia paimentavaa miestänsä lausuen kyynelsilmin miehelleen monia helliä nimiä. Mutta Dumuzin vuohi- ja lammaslauman kimppuun oli käyty (tekstissä on aukko tätä kohtaa ennen) ja karjaansa puolustaessaan Dumuz kuoli ja hänen päänsä oli murskattu. Tarinassa ei kuvata Inannan ensireaktiota masennustilaksi eikä kostonhaluksi, vaan tarina kuvaa Inannan rakkautta miestänsä kohtaan. Ylpeyttä tuntien miehestään Inanna haluaa julistaa koko maailmalle, miten arvokas ja suuri Dumuz oli. Sitten Inanna saa syylliset selville ja kiroaa heidät kostoksi, ja kirous toteutuu heti. Tämä myytti on selvä kehyskertomus, joka alkaa ja päättyy aina samalla tavalla. Koska se on kauniisti rakkautta kuvaava siitä tuli suosittu juuri naisten keskuudessa ja kertomus levisi pitkälle Babylonian ulkopuolellekin.

Kertomuksen Dumuz kuvaa maidossa piileviä elämää antavia voimia, mutta Dumuz itse ei ole maito konkreettisenä käsitteenä, vaan Dumuz edusti maidossa olevia voimia, koska hän oli paimen, joka paimensi maitoa antavia vuohia. Dumuzia voi nimittää nykytermeillä vitamiineiksi, joita maidossa on.

Sumerien tuonela, enteet ja kuolleiden nostattaminen sekä Vanha testamentti

Kuten sanottu, ei vain heprealaisilla ollut manala/tuonela (*sheol* hepreassa), vaan myös sumereilla ja sumerien kielessä vastine sille sanalle on *Kur* (se tarkoitti alun perin vuotta ja vierasta maata myöhemmin). *Kur* tarkoitti sumereille myös maan kuoren ja alkumeren välistä tyhjää tilaa. Kaikkien kuolleiden haamut päätyivät Kuriin, ja heidät vei sinne manalan lautturi, Laivan mies

Huburin yli (aivan kuin kreikkalaisten mytologiassa manalan lautturi *Kharon* vie kuolleiden sielut hadekseen). VT:ssä profeetta Jesaja kuvaa luvussa 14 Kuria esittäessään pilkkalaulun Babylonian kuninkaasta. Jesajalle Kur on kuninkaidenkin paikka kuoleman jälkeen ja sumerien uskontoa kuvaavasta nuolenpäätäulusta löytyy kertomus kuninkaan kokemuksista tuonelassa (kuningas *Ur-Nammun* kohtalo kuolemansa jälkeen, kolmannen dynastian ajalta).

Vaikka tuonelasta ei ollut paluuta – kuten ei ole paluuta VT:n uskomuksienkaan mukaan – voitiin silti joskus nostattaa kuolleita maan päälle, mistä hyvä esimerkki on myytti ”*Gilgamesh, Enkidu ja manala*”. Tasan samanlainen uskomus oli israelilaisilla, kuten ilmenee 1 Sam.28 luvussa, jossa kuningas Saul nostattaa noitavaimon avulla manaten Samuelin hengen tuonelasta. Mooseksen laissa on myös kieltoja vainajahenkien manaamisesta, mikä osoittaa uskomuksen olleen tavallinen israelilaisten keskuudessa (ja että ”Mooseksen lain” tekijäkin uskoi vainajahenkiin ja niiden manaamiseen). VT:n kertomus 1 Samuelin kirjassa on hieno todistus siitä, miten paljon uskonnollista lainatavaraa israelilaiset omaksuivat sumereilta jo pelkästään kuoleman takaista todellisuutta ja enteitä kuvaavien uskomuksien osalta. Sumerien uskomukset elivät vahvasti Israelissa – ja VT:ssä – tuhat vuotta sumerien katoamisen jälkeen, kun he sulautuivat muihin kansoihin tuhatkunta vuotta kestäneen valtakautensa jälkeen.

Sijaiskärsimys, kuolema, tuonelaan astumien ja ylösousemus kuolleista

Hyvin kuuluisa sumerilainen myytti on ”*Inannan manalanmatka*” ja siinä oleva ylösousemusmotiivi sekä sijaiskärsimisen idea. Dumuzi oli päässyt naimisiin ”taivaan herrattaren” Inannan kanssa eikä Dumuzi arvannut, että avioliitto, jota hän niin kovasti halusi veisi hänet tuhoon ja manalaan. Kävi näet niin myytin mukaan, että Inanna halusi vielä enemmän, hän tahtoi tuonelankin hallitsijaksi. Niinpä Inanna laskeutui ”maahan, josta ei ole paluuta” eli manalaan tutkittuaan ensin kaikki jumalalliset lait ja pukeutuen jumalalliseen asuunsa koruineen. Inanna pelkäsi joutuvansa sisarensa, manalan jumalattaren *Ereskigalin* tuomitsemana kuolemaan ja niinpä Inanna ohjeistaan visiriinsä *Ninsuburin* siten, että jos hän ei ole *kolmen päivän kuluttua noussut tuonelasta* on visiirin järjestettävä valittajaiset jumalien kokouksessa hänelle. Sitten visiirin on mentävä Enlilin luo pyytämään, että kuolemantuomiota ei toteutettaisi (ellei Enlil tai Nanna suostu auttamaan, on visiirin mentävä viisauden jumala Enkin luokse Eriduun).

Niin Inanna sitten saapuu tuonelan porteille ja keksimänsä valheen avulla pääsee sisälle joutuen luovuttamaan jokaisella seitsemästä manalan portista yhden vaatekappaleen kunnes hän on ihan alasti ja vailla korujaan. Manalan jumalatar *Ereskigal* (Inannan katkera vihollinen) kiinnittää ”kuoleman katseen” Inannaan – Inanna on kuollut ja hänen *ruumiinsa ripustetaan paaluun* kiinni (hänen ruumiinsa seivästettiin).

Inannan visiiri *Ninsubur* saa Enkin avukseen ja Enki luo kaksi sukupuoletonta olentoa Inannan auttamiseksi (*kurgarru* ja *kalaturru*): Enki antaa niille ”elämän leipää” ja ”elämän vettä” ja lähettää heidät manalaan pirskontamaan leipää ja vettä Inannan ruumiille – niin ne tekivät ja Inannan heräsi kuolleista. Vaikka Inanna elää taas ei hän voi poistua Kurista Kurin ankarien lakien tähden, vaan hänen pitää antaa sijainen tuonelaan. Inannan annettiin palata maan päälle, mutta hänen on lähetettävä joku sijaisekseen tuonelaan (*Ereskigal* lähettää joukon demoneita Inannan matkaan varmistamaan, että ehto täyttyy tai tuomaan Inannan takaisin jos hän ei tee ehdon mukaisesti).

Erinäisten vaiheiden jälkeen Inanna saapuu miehensä Dumuzin luo Kullabin kaupunkiin. Mutta Dumuz ei voi eikä halua pukeutua säkkiin ja tuhkaan ja alentua ryömimään tomussa Inannan edessä (säkkiin ja tuhkaan pukeutuminen oli heprealaistenkin tapa osoittaa surua ja katumusta). Inanna

suuttuu tästä ja katsoo miestänsä ”kuoleman silmällä” sekä luovuttaa miehensä hirvittämille perkeleille, jotka olivat hänen mukanaan ja antaa näiden viedä Dumuzin helvettiin. Dumuz kalpenee ja purskahtaa itkuun sekä anoo auringon jumala Utua muuttamaan kätensä ja jalkansa käärmeiksi, että demonit menettäisivät otteensa hänestä. Myytissä on aukko tässä kohtaa, mutta voidaan päätellä jatkon perusteella, että Utu ei pyyntöä täyttänyt, sillä Dumuzista tuli manalan jumala, joten lopulta Dumuzille kävi oikeastaan hyvin.

Inanna, joka oli elämän, synnytyksen ja hedelmällisyyden jumalatar ja jota ilman elämän jatkuminen on mahdotonta sai siis *nousta ylös kuolleista oltuaan kolme päivää tuonelassa seivästettynä, paaluun ripustettuna (ristiinnaulittuna tavallaan)*. Inanna voitti kuoleman vallan, mutta joutui maksamaan siitä hintana puolisonsa paimen-Dumuzin hengen.

Näin olemme nähneet, miten sumerilaisten teologiassa päädyttiin *sijaiskärsimisen* ideaan: paimen-Dumuzista tuli sijaiskärsijä, joka *kuoli Inannan elämän puolesta* astuen Inannan paikalle tuonelaan. Tämä lampaiden, karitsojen ja vuohien *hyvä paimen* oli ollut valmis antamaan henkensä laumansa puolesta sai nyt kärsiä kuoleman myös *elämän ruhtinattaren* puolesta, että maan päällä voisi elämä jatkua. Dumuzin kärsimys ei ollut ikuista, hänen alentumisensa ja kärsimyksensä ei jatkunut loputtomiin, vaan hän sai *armon*. Joka vuosi Dumuz sai nousta kuolleista, tuonelasta, ja elää puolet vuodesta maan päällä ja kaitsea karjaansa. Tuona armon aikana hän vietti häitä Inannan kanssa (hieros gamos eli pyhä avioliitto).

Tuo vuosittainen pyhä avioliitto muistutti sumerilaisia elämän ja kuoleman asioista, jotka heidän teologiansa ratkaisi samojen motiivien ja ideoiden avulla kuin paljon myöhemmin kristinuskossa Uudessa testamentissa, varsinkin Paavalin teologiassa. Sumerien hieros gamos toi sumerien mieleen elämän jatkuvuuden, kuolleista ylösnousemuksen, kaikki nämä ihmisten vanhastaan pohtimat kysymykset, ”*jotka juutalaisella ja hellenistisellä maaperällä ratkaistiin ikivanhalta sumerilaiselta pohjalta lähtien kaikkien kristittyjen tuntemalla tavalla: ”Hän astui alas tuonelaan, nousi kolmantena päivänä kuolleista...”*” – Armas Salonen: emt. s. 103.

Baabelin torni, onnellinen kulta-aika ja kielten sekoitus sumerilaisten kertomusmotiiveista

Raamatun 1. Moos.11:1-9 kertomus ”Baabelin tornista ja kielten sekoituksesta” ei ole mitenkään arvoituksellinen eikä omaperäinen tarina. Tämä Genesiksessä oleva traditio on voitu osoittaa olevan peräisin 900-luvulta eaa. Kaksoisvirtainmaan arkeologinen tutkimus on löytänyt Baabelin tornin rakentamisesta todisteita juuri tuolta ajalta (sitä tornia ei siten rakennettu minkään vedenpaisumuksen jälkeen, jota ei edes ollut, vaan paljon myöhemmin). Babylonialaisten omista nuolenpääteksteistä saamme tiedon, että torni tuli valmiiksi kuningas *Nebukadressar II:n* (604-562 eaa.) kaudella. Baabelin torni ei ole enempää kuin sumerilainen kerroksellinen *zikkuratu*-rakennus, jonka pohja on aina joko suorakulmion tai neliön muotoinen ja jonka kulmat ovat pääilmansuuntiin päin. Raamatun kertomuksessa tarkoitetaan Nebukadressar II:n rakennuttamaa Marduk-jumalan päätempppelin tornia. Tempppelin nimi oli ”*E-sang-ila*”, so. ”Pään kohottamisen talo” ja tempppelin tornin nimi oli ”*E-temen-an-ki*”, so. ”Taivaan ja maan perustuksen talo”. Nuo molemmat nimet ovat sumerin kieltä ihan kuten Kaksoisvirtainmaassa yleensäkin tornien ja temppelien nimet.

Babylonialaisista lähteistä tiedämme tuon zikkuratun mittasuhteet: alin kerros oli neliö, jonka kaikki sivut olivat 91,5 m. leveitä ja torni oli 5-kerroksinen. Koko tornin korkeus oli 91 metriä (huipun pyhättö mukaan lukien). Tornin huipulla oli pyhättö, joka oli kaksikerroksinen. Raamatun maininta siitä, että torni rakennettiin poltetuista tiilistä pitää paikkansa. Tornin huipulla oleva pyhättö oli

Nebukadressar II:n aikaan sininen. Todellisuudessa tuo torni ei siten ollut mikään ”taivaaseen ulottuva” kuten Raamattu väittää, mutta oman aikansa tekniikalla se oli hämmästyttävä nähtävyys ja tosi korkea rakennus, jota tultiin katselemaan ulkomailta asti (sen korkeus vastasi Egyptin korkeimpia pyramideja).

Genesiksen kuvaama ”kielten sekoitus” on sumerilainen kertomusmotiivi, joka tiedetään hyvin sumerien teksteistä. Samalla käy ilmeiseksi, että Raamatun Baabel-kertomuksessa kuvaillaan onnellista kultakautta ennen kuin Raamatun Jumala puuttui asioiden kulkuun. Eli myyttinen motiivi paratiisillisesta onnen ajasta aikojen alussa on sekin *sumerilaisilta omaksuttu kulttuurilaina*. Sumerien kuvaukset täydellisen onnen ajasta ilman riitoja ja raadantaa ovat pari tuhatta vuotta vanhempia ja se löytyy sumerien laajasta eepisistä kertomuksesta nimeltään ”*Enmerkar ja Arattan herra*”. Kertomus on osin aukollinen ja muutenkin vain parikymmentä riviä pitkä, mutta se kertoo ”olipa kerran” –tyyliin onnellisesta rauhan ja turvallisuuden ajasta vailla pelkoa ja kauhua vailla kilpailijoita, hyeenaita, leijonia, susia ja villikoiria, ja jonka loppu on ihmiskunnalle onneton. Myytin mukaan koko maa lepäsi turvallisuudessa ja kaikki ihmiset yhdessä ylistivät Enlil-jumalaa yhdellä kielellä. Myytin lopun turmeltuneista riveistä ilmenee kuitenkin, että veden jumala Enki sekaantui jotenkin ihmisten onneen ja lopetti sen. Enki kyllästyi kateuden tähden ilmeisesti Enlilin ylivaltaan ja lopetti ihmiskunnan kulta-ajan laittamalla ihmiset riitelemään ja taistelemaan toisiaan vastaan, jolloin kieli erkaantui ja ihmiset alkoivat puhua eri kielillä.

Ero Raamatun ja sumerien kultakausi-myyttien välillä on, että sumerien myytissä jumalten keskinäinen kateus oli kielen sekoituksen ja onnen ajan päättymisen syy kun taas Raamatun myytti-versiossa *israelilaiset tekivät jumalastaaan Elohimistä (= jumalat) kateellisen ihmisiä kohtaan*, kun ihmiset koettivat päästä jumalan kaltaiseksi rakentamalla ”taivaaseen ulottuvan tornin”. Raamatun tarinan tekijä laittaa Elohimin sanomaan, että *nyt heille ei ole mikään mahdotonta mitä aikovatkin tehdä*. Niinpä sen tähden jumala, Elohim, sanoo ”*astukaamme alas*” sekoittamaan heidän kielensä – huom! puhe on monikosta eli tässä on kaikua sumerilaisesta polyteismistä Raamatun kertomuksessa.

Heprealaiset omaksuivat sumereilta paitsi käsityksen onnellisesta paratiisista ihmiskunnan alussa sekä käsityksen, että ihmiskunnalla oli yksi kieli – kuten monia muitakin sumerien uskomuksia ihmiskunnan alusta ja varhaishistoriasta heprealaiset lainasivat Raamattuunsa pitäen niitä esikuvinaan. Raamatun Baabelin torni-kertomuksessa on virhe siinäkin, että tekijän käyttämä kansanetymologinen arvailu tornin nimen tulkinnasta on perätön (tekijä väittää tornin nimen tulevan sekoittamista tarkoittavasta verbistä, hepreaksi *balal*). Mutta todellisuudessa tornin nimellä ei ole mitään tekemistä sekoittamisen ja kyseisen hepreakin verbin kanssa. Baabel on väännös akkadin kielisestä nimimuodosta *Bab-ili*, minkä merkitys on ”jumalten portti”. Seemiläiset akkadilaiset perustivat Bab-ili nimisen kaupungin 3. vuosituhannen viimeisellä neljänneksellä, mutta se oli pitkään pieni ja merkityksetön poliittisesti. Vasta kuningas *Hammurab* (1728 – 1686 eaa.) nostatti Bab-ilin maineeseen ja teki kaupungista nimeään paremmin vastaavan.

Lisätietoa antavia pdf-tutkielmia Lähi-idän kulttuuri- ja uskontohistoriasta sekä laajemmasta uskonto- ja raamattukritiikistä:

[Raamatun, juutalaisuuden ja kristinuskon sekä länsimaisen kulttuurimme liittyminen Välimeren pohjukan kulttuurisen ja uskonnollisen perinnön jatkumoon](#)

Mikäli tähän dokumenttiin sisältyvät *raamattu- ja uskontokritiikkiin* liittyvät ulottuvuudet kiinnostavat enemmän, niin oheislukemistoksi soveltuu hyvin aikaisempi kyseistä aihepiiriä käsittelevä laajempi [eKirja](#) (pdf-tiedosto).

Kirjallisuusluettelo:

Armas Salonen: Sumeri ja sen henkinen perintö eritoten Vanhassa testamentissa, 1962

Diane Wolkstein & Samuel Noah Kramer: Inanna. Queen of Heaven and Earth. Her stories and hymns from Sumer, 1983

Stephanie Dalley: Myths from Mesopotamia: Creation, the Flood, Gilgamesh, and Others (Oxford World's Classics), 1998